

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

☐ ☐

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

☐ ☐

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Să nu ne sinamăgim.

— Articol din afară. —

Guvernanții maghiari, sprijiniți de toți factorii hotărâtori ai monarhiei austro-maghiare, au înființat episcopia de Hajdudorogh, cu scopul vădit de a intra cu »idea de stat« în biserica română unită. Tot cu acest scop vor înființa și biserica maghiară gr.-or. Și așa vor intra cu siguranță în redutele limbii române, ce au fost adăpost sigur până acum.

Imprejurarea, că Scaunul Romei a declarat biserica de Hajdudorogh de biserică cu limba liturgică greacă și teritorială, nu-i va împedea să nu introducă limba lor națională și să nu înființeze parohii »patriotice« pe tot locul pe unde se vor găsi între români așa numiții »maghiari gr.-cat. și gr.-or.« ce de aci încolo, dacă nu vom fi băgători de seamă, vor răsări pretutindenea ca bureții după ploaie. Să nu ne sinamăgim dară cu bula papală, și cuprinsul ei, care stătoarește teritoriul și demândă și stabilește limba liturgică, căci aceea numai atâta valoare practică va avea, ca și legea de naționalitate din 1868, ce de mult nu o mai bagă nimenea în seamă în țara aceasta, cu toate că e sancționată și promulgată ca toate legile.

Cine cunoaște firea guvernanților nostri știe, că grandomania lor nu are margini. Ei nu se lasă de ceea ce au apucat odată, cu una cu două, pentru toată lumea!

Să nu ne prea provocăm la bule papale și legi sancționate; să nu ne încredem în puteri străine, fie acele cât de puternice, căci nu ne pot ajuta și nu ne vor ajuta de bună seamă. Increderea noastră în lupta aceasta de extirpare națională să fie înainte de toate în preabunul și preadreptul Dumnezeu, apoi în puterile noastre proprii și singur întru aceste. E principiu vechiu, că acțiunea naște reac-

țiune. Cu tot dreptul putem pune în mișcare reacțiunea în toate locurile, unde este necesitate.

Noi nu putem împedea, și nici nu vrem să împedecăm organizarea nici unei confesiuni și a nici unui rit în parohie — fie aceea greco-maghiară sau numai maghiară. E libertate confesională în țară. Grupeze-se și organizeze-se cine cum îi place cu ajutorul Bucurilor și Gaftonilor, sau fără acela, căci se știe doară, că preoții aceștia au semi cvalificație și cultură puțină, dacă li se va plăti și porunci, vor câștiga aderenți și pentru legea turcească. Aceștia își au convingerile, după vreme și împrejurări!

Se ceteste, că în 1849, când Görgei, comandantul revoluționarilor maghiari a sosit în Kecskemét, plebanul de acolo a publicat proclamațiunea lui în biserică — făcându-i mari elogii și preamărindu-l. La săptămână a venit Schlicht comandantul armatei comune. Plebanul și lui i-a făcut ovațiuni și i-a publicat proclamarea în biserică.

Schlicht înțelegând ce a făcut plebanul cu Görgei a zis plebanului: »Aud că Dta și pe Görgei l-ai primit tot ca pe mine, cum te lasă convingerea să faci așa?« »Domnule general — a răspuns plebanul — eu am numai un grumaz — convingeri însă, atâtea am, câte se poftesc, pentru ca să-mi cruț grumazul. Ce va porunci cel mai mare și mai tare acela e convingerea mea.« »Drept ai părinte — ia zis generalul — asta-i chemarea voastră a preoților« (câtă ironie!) Bucur și Gafton în curtea metropolitului fiind, au fost de convingere, că prin servilism să ajungă preoți. Au ajuns. Acum sunt de convingere, că dacă vor servi hodorogului — vor ajunge la distincțiune și parale. Și pe cum le-a succes în curtea metropolitului așa le succede și în cetatea Clujului și le vor succede și în alte părți, unde preoți-păstorii turmei nu

vor fi deștepți. Și nu vor avea energie de ajuns, ca prin reacțiune să le poată paraliza activitatea lor diavolească!

Se vorbește că acești doi farisei au fost și în Turda, dar acolo nu au găsit pe nime să se grupeze în jurul lor, căci turdenii sunt organizați bisericește cum trebuie. În Cluj însă împrejurările sunt de așa, încât mai priincioase pentru Hodorog nici nu se pot închipui! Sunt peste 5000 suflete gr. cat. răslețite peste tot orașul, care cu hotar cu tot, unde încă locuiesc mulți români și toți gr. cat., cuprinde un teritor aproape la 30 de kilometri pătrați. Să impart românii în 4 clase: intelectuali, măiestri și neguțatori, plugari și zileri-cerșitori. Ei trăiesc fără nici o organizare.

Și e curios, că Preaven. Conzistor precum se aude a scris la nunțiatura ca să le interzică propaganda aceasta. Să nu fim naivi. Acestora nu le poate porunci nunțiatura. Ei sunt numai unelte. A pornit bulgărul de zăpadă de pe vârful coperișului, și va crește dela sine până va sosi jos.

Prin noi înșine să ne fie deviza. Acțiune febrilă pe tot locul și reacțiune cu minte și energie pretutindenea unde să mișcă — necuratul. Să învățăm poporul, că numai acela are de a merge la Hajdudorog, care vrea el. Și să nu cedeze cuvintelor viclene și înșălăciunilor cu cari se apropie de el. Când fiecare preot român fie gr. cat. ori gr. or. va fi la locul său, biserica românească numai întări se poate și curăți de uscături.

Imprejurarea că episcopul Majlath din Alba Iulia a câștigat dela Roma concesiune de a trece dela ritul gr.-cat. la cel latin, fără nici o greutate, înseamnă că permisiunea aceasta va avea valoare și în trecerile dela bis. română de rit grecesc la cea maghiară sau hodorogită. Dispozițiunea rectorului dela Seminarul din Pesta cu care oprește vorbirea limbii române cle-

ricilor noștri și între ei sunt tot atâtea simptome *ce ne îndeamnă la ajutorul puterilor noastre proprii*. Oamenii aceștia nu au să înceteze cu încercările lor de a ne maghiariza până când nu vor ajunge la soarta turcilor și a bulgarilor, căci doară înrudiți sunt cu dâșii — cea ce ei încă recunosc. Deci acțiune și reacțiune pretutindenea cu puterile noastre proprii și Dumnezeu ne va ajuta.

Un preot.

Mari planuri de maghiarizare în ministerul de Culte. Foile maghiare sunt informate, că în ministerul de culte se fac mari pregătiri pentru înființarea noilor școli de stat și numirea învățătorilor maghiari. Se zice, că Conzilierul ministerial Neisser a compus un proiect după care statul va lua în regie proprie la 1 Septembrie 1914 nu mai puțin de 227 școli confesionale de ale naționalităților. La 1 Septembrie 1914, 645 învățători maghiari vor porni în ținuturile locuite de naționalități spre a înălășui între copilași respectul față de „ideea de stat”. Concursele pentru acestea posturi, se vor publica în curând în foaia oficială.

A cui e Ardealul? În preajma adunării proprietarilor ardeleni la Cluj, presa maghiară își pune întrebarea, că a cui e Ardealul? Statistica proprietăților, compusă pe baza unor informații oficiale și private, prezintă proprietatea maghiară într-o mare disproporție față de cea românească. Natural, căci doară și numărul locuitorilor români din Ardeal e în aceeași proporție, față de locuitorii străini. Ceace irită însă opinia pu-

blică ungurească este împrejurarea, că proprietatea românească se sporește mereu, pe când Sașii și Ungurii vând. Dispar mai ales proprietățile de mijloc, pe cari le cumpără sătenii noștri, asociindu-se mai mulți și le financiază câte o bancă românească. Bazați pe aceste informații, proprietarii maghiari alarmează lumea, că azi mâne românii vor cuceri întreg Ardealul și proprietate ungurească dacă va mai rămânea de sămânță pe undeva. Față de aceste porniri pătimașe, cari nu sunt altceva decât manevrări meschine după ajutoare și bani din visteria țării, pe titlul unei închipuite primejdii naționale ungurești, datorința noastră ar fi, ca să compunem câte o scurtă statistică a proprietăților și hotarelor noastre comunale înainte de comasare și segregarea pașunatelor, și după aceea. Ca să se vadă, că pe urma comasărilor cum s'au sărăcit comunele românești și câte moșii nemeștești noauă s'au format în pământul sătenilor. Cumpărarea acestor fel de moșii, cari în definitiv au aparținut hotarelor comunale și sătenilor, dacă se face pe undeva, este numai o recucerire a terenului, pe care l-am avut. Informații autentice de felul acesta publicăm și noi bucuros.

RAPORT GENERAL

al comitetului central „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, către adunarea generală, convocată în Orăștie, la 14 și 15 Septembrie n. 1913.

(Continuare)

Comitetul central a făcut o adresă către toate băncile, rugându-le să se înscrie între membrii Asociațiunii. Au răspuns abia 9 bănci, dintre cari 5 s'au inseris membri fondatori și anume: Crișana din Brad,

Poporul din Săliște, Decebal din Deva, Râureana din Capolnoc-Mănăstur și Murășana din Reghin, iar 4, membri pe viață și anume: Arieșana din Turda, Vatra din Cluj, Grănițerul din Dobra și Lăpușana din Lăpușul-unguresc.

Dintre celelalte bănci numai următoarele sunt membri la Asociațiune: 1., membri fondatori: Albina din Sibiu, Bistrițana și Coroana din Bistrița, Patria din Blaj, Someșana și Banca populară din Dej, Agricola și Corvineana din Hunedoara, Aurora din Năsăud, Ardeleana din Orăștie, Cassa de păstrare din Săliște, Sătmăreana din Seini, Silvania din Șimleu și Timișana din Timișoara; 2., membri pe viață: Auraria din Abrud, Detunata din Bucium, Munteana din Offenbaia, Doina din Cămpeni, Zlăgneașana din Zlatna, Șoimușana din Șoimuș, Parsimonia din Bran, Ligediana din Liget, Economul din Cluj, Făgețiana din Făget, Furnica din Făgăraș, Noiana din Noul-român, Olteana din Viștea-nferioară, Șercăiana din Șercaia, Voileana de Voila, Fortuna din Rodna-veche, Mercur din Năsăud, Cordiana din Noerichin, Concordia din Uzdin, Steana din Petrovasela, Perșeu din Chius-baia, Sebeșana din Sebeșul-săsesc, Chioreana din Șomcuta-mare și Coroana din Timișoara.

Dintre 147 societăți pe acții și 60 de însoțiri, în total 207, abia 46 sunt membrii fondatori sau pe viață la „Asociațiune”.

Despărțămintele.

Cea mai frumoasă și mai binefăcătoare activitate, în cursul anului 1912, ca și în anii precedenți, au desfășurat-o despărțămintele, cari, prin faptul că stau în nemijlocită atingere cu poporul, sunt chemate să săvârșescă o bună parte din opera grea a propagandei culturale.

Constatăm cu bucurie, că numărul des-

FOIȚA.

Mark Twain.

ISTORIA VENEREI CAPITOLINE.

Trad. de G. RUSU.

Capitolul I.

(Scena: Atelierul unui artist, în Roma).

„Dragă George, atât te iubesc de mult!”

„Dumnezeu îți va răsplăti bunătatea inimii tale, Mărioară; eu cred, că mă iubești — totuș de ce e tatăl tău așa de străin și răutăcios față de mine?”

„George dragă! În felul său de cugetare, el e de bună credință, dar arta pentru el e o prostie, — nu se pricepe numai la spițăria lui. El crede, că cu arta am muri de foame”.

„Blăstămată să-i fie cugetarea — căci minunată slujbă și-a ales. De ce nu-s eu un dughenar prost, câștigător, iar nu un sculptor cu inspirații divine, care n'are ce se mânca!”

„Nu-ți pierde curajul scumpul meu — toate prejudiciile vor trece, îndatăce cincizeci de mii de dolari îți vei — —”.

„Cincizeci de mii de draci! Copilă, nu știi, că sunt în restanță încă cu chiria întreagă!”

Capitolul II.

(Scena: O locuință în Roma).

„Dragă Domnule, n'are nici un înțeles să mai întindem vorba. Eu n'am nimica contra Dtale. Dar nu-mi pot mărita fata după Dta, care înafară de iubire, artă și foame n'ai cu ce s'o ții”.

„Domnul meu, sunt sărac, n'o neg. Dar renumele nu-i nimic? Învățăutul Bellamy Toodle, din Arcansas, afirmă, că noua mea statuă, America, este cea mai genială creație a sculpturii contemporane, și crede cu siguranță, că voi fi odată foarte renumit”.

„Ce nerozie! Ce se pricepe măgarul acela din Arcansas la așa ceva? Renumele n'ajunge nimic — prețul și numai prețul spărietorei Dtale de paseri poate forma obiectul discuției. Ai cioplit pe ea o jumătate de an și acum nu capeți nici o sută de dolari. Nu, nu se poate domnul meu! Pânăce nu vei dispune de cincizeci de mii de franci, Mărioara nu-ți va fi soție — mai bucuros o mărit după altul. Pentru câștigarea sumei acesteia îți dau un timp de o jumătate de an. Salutare Domnule!”

„Ah, sunt pierdut!”

Capitolul III.

(Scena: Atelierul).

„O Iohn, amicul tinerețelor mele, eu sunt cel mai nefericit om de pe lume!”

„Nu fi copil, George!”

„Nimic nu mi-a mai rămas, din ce am iubit, numai biata statuă și vezi, în privirea ei rece de marmoră nici ea n'are pentru mine nici un sentiment de compătimire — atât de frumoasă dar fără inimă!”

„O, Iohn!”

„Nu te face netot, bre! Nu tu mi-ai spus, că mai ai o jomătate de an, ca să-ți aduni banii?”

„Iohn, nu mă batjocori în chinul meu. Să am secolii întregi — ce mi-ar folosi? Ce poate începe un biet sărac, fără renume, fără capital și fără prietini?”

„Nu ții-s mințile la loc? — O jumătate de an timp ai abundanț. Cinci luni e destul. Lasă numai după mine. Îți câștig eu banii”.

„Ce vrei să zici cu asta Iohn? De unde vei putea tu agonisi pentru mine o sumă așa de colosală?”

„Imi promiți, că vei lăsa toate după mine și nu te vei amesteca în nimic? Jori că te vei supune, la ce voi dispune, și că nu mă vei împiedeca în afacerile mele?”

„Amețesc — nu mai știu de mine — dar jor”.

Iohn luă o săcură și taie cu grije nasul statuei. Mai ridică securea de douăori și-i căzură 2 degete — a treiaoaară o urechei dispăru — în cele următoare pierdu toate degetele dela un picior — iar în ultima lovitură, piciorul stâng se sfărâmă dela genunchi în sute de bucăți”.

părțământelor active, adică a celor ce-și împlinesc conștientios datoria. e în continuă creștere. Dintre 74 de despărțăminte, câte a avut Asociațiunea la sfârșitul anului 1912, următoarele 52 au desfășurat o activitate multumitoare: 1. Abrud Câmpeni, 2. Aiud-Teiuș, 3. Alba-Iulia, 4. Becicherecul mare, 5. Beclean, 6. Beiuș, 7. Bistrița, 8. Blaj, 9. Bocșa, 10. Brad, 11. Bran, 12. Brașov, 13. Buziaș, 14. Ceica, 15. Cluj, 16. Dej, 17. Deva, 18. Diciosânmărtin, 19. Dobra, 20. Făgăraș, 21. Gherla, 22. Hunedoara, 23. Ibașfalău, 24. Indol, 25. Lăpușul-unguresc, 26. Lugoj, 27. Măhăciu, 28. Marghita, 29. Mediaș, 30. Mercurea, 31. Mociu, 32. Murăș-Ludog, 33. Murăș-Oșorheiu, 34. Năsăud, 35. Nocrichiu, 36. Oravița, 37. Pauciova, 38. Reghin, 39. Sălciua, 40. Săliște, 41. Sătmăruș, 42. Sebeșul-săsesc, 43. Șercaia, 44. Sibiu, 45. Șimleu, 46. Tășnad, 47. Teaca, 48. Tineu, 49. Turda, 50. Vârșeț, 51. Vișeu Iza și 52. Zărnești. Unele dintre despărțământele de mai sus sunt înșirate între despărțământele active, cu toate că n-au desfășurat o muncă sistematică, dar nădăjduim că își vor da silința să lucreze. În viitor, și cu mai multă hărnicie pentru înaintarea culturală a poporului.

Câteva despărțăminte au desfășurat o activitate vrednică de toată lauda, care poate servi de pildă și pentru celelalte. În fruntea tuturor stau trei despărțăminte: Brașovul, Năsăudul și Săliștea, cari au biblioteci populare și agenturi în fiecare comună și cari cu ajutorul conferențiarilor, au cutrierat de mai multe ori satele, ținând prelegeri populare și șezători literare. Dintre despărțământele nouă relevăm activitatea frumoasă a despărțământelor Beclean și Vișeu-Iza, cari n-au cruțat nici o jertfă și nici o osteneală, ca, într'un singur an, să ajungă și să întrecă pe cele mai multe dintre despărțământele

vechi. Îndeosebi merită recunoștință despărțământul maramurășan Vișeu-Iza, care, pe lângă greutățile începutului, a avut să învingă și mizeriile ce i-le-a făcut administrația. Dintre celelalte despărțăminte harnice merită o mențiune specială următoarele: Diciosânmărtin, Murăș-Oșorheiu, Sebeșul-săsesc și Teaca. (Va urma).

Avea-vom „Sinod Arhidiecezan“?*)

II.

Așezarea în beneficii, promovări și distincțiuni. (Continuare.)

Glăsurile cari încep a se ivi, unele mai sfoase, altele mai îndrăznețe, dovedesc cât e de preocupată preoțimea noastră de problema completării beneficiilor. Efluxul acestei preocupări apără în nrul 73 al Unirii sub titlul „Normativ arhid.“ din peana unui protopop, care de bună samă nu va fi bănuț, că ar vorbi în interesul propriu, cum pe nedreptul ar fi învinuit cu subiectivism și autorul șirelor de față.

De mult îmi răsări idea să avem și noi o clasificare a parohiilor și a preoților, cum au frații neuniți (3 clase) și ungurii reformați (4 clase revizuite tot la 10 ani), dar totdeauna mă zătigniam în dreptul arhieresc al liberei conferiri, necunoscând la confesiunile amintite, a căror sistem electoral tocmai dimpotrivă face indispensabilă clasificarea, neavând alegătorii ocaziune a cunoaște pe baza supravegherii proprii desțoinicia și vrednicia concurenților, nici abundența ori sărăcia beneficiului cerut.

*) Cu cele expuse în seria aceasta de articoli nu ne identificăm întru toate. Red.

Inițiativa „unui protopop“ o salut cu atât mai încântat de ea, cu cât a eșit dela om nesuspect. Alăturându-mă la solia aceasta cutez a zice: să clasificăm beneficiile după venitul lor, să clasificăm pe preoți după cvalificație, după servicii și după anii de serviciu, iar clasificările aceste să le însoțim cu un normativ în care să se specifice, ce beneficiu se poate da unui novitium slab, unuia mai bun; cine e vrednic a trece dintr'o clasă într'alta și anume în ce clasă? Ce cvalificație, ce vrednicii și ce calități să întruniască negreșit protopopii? șcl. Asupra amănuntelor clasificării (câte clase să fie? venitele cum să se conzidere? situația geografică să aibă ori nu înflurință asupra clasării? ș. m. d.) mai e vreme destulă să se porniască discuții nu numai în conversații private ci și în publicitate și cu deosebire în sinoadele protopopești cari vor premerge sinodului arhidiecezan. Înainte de a trece la amănunte să încercăm a risipi câteva obiecțiuni, cari se pot pune de-a curmezișul în calea înfăptuirii clasificării.

1. Obiecțiunea cea dintâiu și cea mai puternică, îmbrăcată în colorit canonic, este următoarea: conferirea beneficiilor e dreptul episcopului diecezan, drept deprins în libertate deplină sau în termeni bisericesti: dreptul liberei conferiri; prin clasificare și normativ se intenționează limitarea acestui drept între marginile condițiilor fixându-se de clerul diecezan, cea ce ar constitui vătămarea canoanelor. — Răspunsul sună: clasificarea și normativul intenționează să pue garanții (nu condiții și restricțiuni) că dreptul acesta se va deprinde spre folosul Bisericii în adevăr liber, iar nu sub influința atâtor izme (nepotism, patronism etc.) de cari sunt suspicionate acum conferirile (v. „Unirea“ nr. 73 pag. col. 1.). Libertatea dreptului de conferire nu însemnă libertate, nu însemnă abro-

John își luase pălăria și se depărtă.

George se înholbă vre-o câteva secunde la statua mutilată, apoi îl prinseră niște zgârciuri și se rostogoli pe jos cât fuse de lung.

John se reîntoarse cu o trăsură, în pachetase: pe George cu inima, pe America cu picioarele sdrobite și porni încet nebăgat în samă, și șuerând un cântec de îmbărbătare pentru George. Il duse până la locuința sa, iar cu statua se îndreptă spre via Quirinalis.

Capitolul IV.

(Scena: Atelierul).

Azi la doră ciasuri se împlinesc jumătate de an. Ce situație penibilă. Mi-s'a nimicit viitorul. Ași mai vrea să mor. Asară n'am cinat nimic. Azi n'am dejunat. Nu îndrăsnesc, să intru în vreun restaurant. Is fiamând? o, nu-mi amintească nime de foame. Pantofarul mă vexează zilnic — croitorul mi-e tot la spate — stăpânul casei mă alungă. Sum foarte nenorocit. Pe John nu l-am mai văzut din ziua aceea plină de fiori. Ea îmi surăde gingaș, când ne'ntălnim la stradă, dar tatăl său îi poruncește cu iuțală, să privească în altă parte... Cine bate la ușe? Mă rămășesc, că-i fluera vântul acela de pantofar. Intră!

„A, noroc și fericire, Măria voastră. Ceriul să-și revarse darurile sale atupra I-lustrității voastre. V'am adus ghetetele — a,

nu-mi amintiți de plată. Nu-i eu grabă, nu de fel... Ași fi foarte multumit, dacă m'ați onora cu cîntela Dv. și mai departe mă recomand cu profund respect“.

„Mi-aduce ghetetele ei, în persoană; și nu le cere prețul. Se depărtă cu un compliment, de care s'ar fi simțit mândru și cel mai maiestos suveran! — — A sosit sfârșitul lumii? — — Intră!“

„Scuzați, signore, v'am adus o haină nouă pentru — —“

„Intră!“

„Vă rog de mii de ori să scuzați, că vă incomodez, înalte domn! V'am aranjat o locuință în etajul întâiu — amărîta asta de peștere nu se potrivește cu un — —“

„Intră!“

„Vin a vă comunica, că vi-s'a deschis la banca noastră iarăș, nelimitat creditul, care în ultimul timp, durere, v'a fost detras și ne-ar măguli foarte mult, dacă veți avea bunătatea să recurgeți la noi în toate —“

„Intră!“

„Dragul meu, ea este a ta acum. În clipa aceasta îți va fi în brațe. Fie-vă voia — căsătorivă — iubiți-vă. N'am nimic contra. Nu, he, he...!“

„Intră!“

„Unicul meu iubit George, suntem scăpați!“

„Scumpă Mărioară, unica mea iubită, suntem scăpați — dar pot să jor, nu știu, de ce și cum!“

Capitolul V.

(Scena, o cafenea, în Roma).

Un domn din o grupă de americani cetește și traduce din ediția săptămânală a foii „Il Slangwbauger di Roma“ următoarele:

„O descoperire minunată! Înainte cu o jumătate de an, signor John Smithe, american de origine, și-a cumpărat o bucățică de pământ în Campagna, lângă mormântul familiei Scipio, dela o rudenie scăpătată a prințesei Borghesa. Domnul Smithe, a înștiințat imediat ministerul lucrărilor publice, că voește să-l transcrie pe un artist american, George Arnold cu numele, ca despăgubirea unei vechi datorii; s'a mai deobligat să-l prelucra pe spezele proprii, ca astfel să-i răsplătească și mai bine signorului Arnold paguba, ce a suferit în urma neglijenței sale. Acum patru săptămâni, făcându-se necesarele săpări mai afunde, signorul Schmithe a aflat o foarte interesantă tatue antică, care pe timpulsău a format una din podoabele scumpe ale Romei. E un admirabil trup de femeie, care în decursul veacurilor deși a suferit regretabile mutilări, nu poate fi privit, fără să fi pătruns adânc de frumusețea lui extraordinară. Nasul, piciorul stâng dela genunchi, o ureche, toate degetele dela piciorul drept, și două dela mâni îi lipsesc, încolo a rămas aproape nevătămată. Guvernul a trecut-o momentan, pe cale militară, în posesiunea sa și-a însărci-

garea echității — quod uni instum, alteri equum —, nu însemnă ca unii preoți noviți să pue mâna pe atari beneficii, la cari alții zădarnic aspiră după 20—25 ani petrecuți cu cinste în beneficii mizerabile. Atâta vrem să dobândim cu „normativul“ sulevat de un protopop. Dacă aveam normativul nu păteam ce am pățit la Bîia, la Luna, nu ar fi atâtea parohii bune în sine cuprinse de bienaliști și acum cu legile congruale reduse poate pe vecie, și nu aveam cazuri de acelea ca o parohie excelentă să stee vacantă 8—9 ani până gata școala și se însoară candidatul gimnazist. Cazul acesta și cele cu bienaliștii avură loc demultișor, cu decenii înainte, dar cine garantează, că e eschisă repetarea lor? Garanția aceasta o așteptăm dela normativ.

2. „Normativul“ dacă nu-i anticanonice și cel puțin jignitor pentru Purtătorul cărjei arhieresti, e un fel de mărturie a nelcrederii, pe când preoții trebuie să aibă în Arhireul lor încredere deplină.

Răspund: pentru Arhireu nu poate fi jignitor cea ce e spre binele public, cum arătasem în cele de sus despre „normativ“. Dacă nu e jignitor a se orienta după conziliul sfetnicilor Săi, desigur nu e jignitor a se orienta după dorința clerului întreg, de pusă în normativ.

3. „Normativul“ nu va duce la scop, pentru că regulile rigide urmate cu strictetă ar da anză la nesocotirea unor interese speciale cari e bine să se țină în evidență, cum ar fi bunăoară când ar rivaliza la un beneficiu un preot fără copii, sau cu unu—doi copii și altul cu 4—6 ori mai mulți copii, dar mai puțin meritat, ori mai slăbuț calificat ca cel dintâi. Sau alt exemplu: un concurent ar avea avere imobilă în cutare beneficiu cerut de alți preoți nelnteresați materialicește, dar cevași mai bine cvalificați.

Răspunsul: e foarte de dorit, ca pe viitor să se mai introducă o reformă la conferirea beneficiilor, și anume, înlocuirea formulei stereotipe „rugarea prezentă nu s'a putut împlini“, care lovește așa de brusc, cu o rezoluție mai mângâioasă în care să se spună pe scurt și 1—2 motive a respingerii. Dacă se va remite rugarea oarecuiua negativ pe motivul că a fost privilegiat altul cu ceva mai puțin vrednic dar îngreunat cu copii mulți, abia cred, că nu ar ceda bucuros. Doar suntem preoți și vom ști judeca situația familiară a fraților!

4. „Noamativul“ e superflu, deoarece Superioritatea își poate cunoaște preoții și beneficiile și fără clasificări, iar eventualele greșeli se pot remedia prin recursul celui ce se simte nedreptățit.

Răsp.: după cele de mai sus nu normativul ci obiecțiunea asta e superfluă, dar totuși îi voi răspunde; a) cunoștința ce o are acum despre preoți și beneficii e defectuoasă și foarte des e greșită, dovadă sinamăgirea deasă în ale promovărilor și distincțiilor, precum scrie și un protopop: „cât de greu se înșală — (la numirea protopopilor) — uneori chiar și pe aceasta bază, ne-ar putea mărturisi însuși Preaven. Conzistor“ (l. cit.); cunoștințe adecvate s'ar putea câștiga numai și numai prin vizite neanunțate la fața locului, dar fiindcă aceste nu se practică, trebuie să recurgem la clasificare, ba clasificarea ar fi un călăuz credincios și în vizitațiunile canonice; b) recursul în contra deslegării cutărui concurs e un fenomen necunoscut la noi, cea ce are mai multe motive foarte firești; a) recursul ese în detrimentul celui mai mic (de rău e bine să-ți aduci aminte!) și b) recursul numai atunci ar avea efect salutar, când, dacă s'ar dovedi de întemeiat, ar trage după sine pedeapsă exemplară asupra aceluia sau aceluia, cari

sunt vinovați de grașals comisă, altcum chiar și tăișul recursului întemeiat rănește pe păgubaș nu pe păgubitor. Ba tocmai dreptul de a recura pretinde alcătuirea „normativului“. Pentru că fără normativ pe ce se va baza recurentul? Pe aprecierea proprie a vredniciei proprii și a vredniciei rivalului? După ce nemo iudex in propria causa Forul îi va spune: stăi frate, eu te judec așa și pe celalalt așa!) Dacă am avea clasificare și normativ am încunjura aprecierea proprie ne-am provoca la aprecierea din clasificare și la regulile normativului.

1) Aci se potrivește următoarea convorbire dintre un Superior și un supus. Supusul merge în parohia designată unde află căsi par. în lucrare. Iarna o trage într'o chiliuță cu suprafață de 15—16 m², care i-a servit și de salon, și de dormitor, de cancelarie, de culină, cămară etc. Pentru terminarea căsilor par. fu silit a încassa dela popor o sumă conziderabilă din repartiții anterioare, a mai face altă repartiție (vre-o 860 cor.), a scoate zileri și cărăuși într'o primăvară cu lucrurile economice întârziate (neaua se topise târziu iar toamna ninsese de vreme și economii rămăsese fără sămănături). La câțiva ani supusul cere altă par. înșirând între motive și „terminarea căsilor par. începute de antecesori“. La ocaziune dată Superiorul (după respingerea rugării, firește) îi dăscălește pe supus, să nu mai cuteze a se provoca la căsile par., căci acele așa-s de slabe, așa plan prost și poziție rea au cât nu-i servese spre merit. Zădarnic reflectează supusul, că așezarea, planul și materia le-a aflat gata și nealterabile, deci nu poate primi pentru ele nici hulă nici laudă, că el așteaptă răsplată numai pentru faptele indicate mai sus și pentru replătirea unui împrumut cambial contras de mai înainte spre acest scop, convorbirea s'a terminat cu capitularea celui mai mic, care ar risca respingerea a priori a rugărilor sale pentru ceva beneficiu, dar ar fi așa de „neascultător“ cât să mai citeze în vreuna „terminarea căsilor parohiale din...“

nat o comisie, din critici de artă, scrutători de antichități și ierarhi bisericești, să stabilească valoarea ei artistică și despăgubirea, ce trebuie să i-se deie proprietarului grădinei, în care s'a aflat. Înreaga afacere a fost ținută până asară în cel mai mare secret. În timpul acesta comisiunea consulta cu ușile încuiate. Asară s'a constatat unanim, că statua reprezintă pe Venus, e sculptată de un necunoscut, dar foarte genial artist, care a trăit în secolul al treilea înainte de Hristos. Comisiunea a declarat, mai departe, că este cel mai puternic op de artă, din câte s'au produs și aflat pân' acum.

„La miezul nopții s'a ținut ultima ședință, în care s'a ajuns la finea cercetărilor, stabilindu-se, că Venus e de o valoare de zece milioane de franci. Și fiindcă conform legii și datinilor romane, toate antichitățile aflate în Campagne pe jumătate trec în posesiunea statului, domnul Arnold pentru răscumpărarea prețioasei statue are să plătească numai suma de 5 milioane franci. — Dimineată se va așeza pe Capitoliu, iar lui Signore Arnol i-se va trimite, în aur, suma împărătească de 5 milioane franci“.

O mulțime de voci: Acesta e noroc apoi. Un ne mai ajuns noroc!

O voce: Domnilor, fac importanta propunere, să înființăm o societate pe acții, americană, pentru cumpărarea și exploatarea bucățelelor de pământ, de soiul acestuia din chestie, rivala ne este cea din New-York, str. Șanțurilor, astfel, că o urcare și scădere de preț a acțiilor este pusă în vedere“.

Cu toți: „Acceptăm!“

Capitolul VI.

(Scena: Capitoliul roman.)

„Scumpă Mărioară! Aceasta este cea mai renumită statuă de pe lume. Asta e mult pomenita Venere capitolină, despre care atâtea ai auzit și tu. Aci stă cu membrele ei, restituite de cei mai de frunte sculptori romani cari prin unica împrejurare, că au putut lucra la repararea acestui cap de operă, au trecut în cartea nemuririi. Ce interesant mi se pare locul acesta. Acum zece ani, când am stat ultima oră aci — am fost cel mai sărac și amărit om de pe lume. Și totuș mi-a costat mult pân'ce a trecut admirabila Venus-Amrica în proprietatea Romei!“

„Măreța și glorioasa Venere capitoliană — cât o prețuesc de mult! Zece milioane de franci.

„Da — atât prețuesc acum!“

„Și este de o frumusețe divină, scump George!“

Da — însă nimic despre ceea ce a fost, înainte de ce i-a rupt nasul istețul și genialul Smithe!“

Încheiere.

Venus capitoliană se află și acum tot pe capitolul din Roma și este cel mai desăvârșit cap de operă antic, pe care e mândră omenirea întreagă. — Dacă veți avea norocirea să stați câteva momente înaintea ei și privind la ea, vă va pune în uimirea obicinuită, să nu vă conturbe voluptatea privirii istorioara aceasta a originii ei — iar dacă veți ceti despre vre-un monstru împietrit, desgropat în New-York, ori altunde, păstrativă știința pentru voi — și decă aflătorul pentru o sumă colosală vi la oferi spre cumpărare, nu-l cumpărați. Trimiteți-l numai la Roma!

Filip Haas și Fii
Fabrica: Sopron.

(20) 12—20

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.

Aranjamente complete pentru hotelurile și scalde.

Din toate aceste rezultă, că „un protopop“ a găsit o rețetă cât se poate de eficace pentru multe scăderi din Biserica noastră în plănuitul normativ arhidiecezan împreună cu clasificarea beneficiilor, la care noi adăugăm clasificarea întreită a beneficiarilor. Clasificarea aceasta are să se extindă, bineînțeles, și asupra gremiului.

În săptămânile trecute s'a realizat o veche și prea justă dorință a preoțimii din dieceza Gherlei: în 2 ședințe conzistoriale s'au denumit de parohi 285 adm. parohiali. Noi în privința aceasta stăm neșămănat mai bine, dar totuși nu putem suprima expresiunea acestor 2 nedumeriri: cum se face, că unii preoți sunt nevrednici a fi numiți parohi vreme de 15—20 ani, iar atunci de azi pe mâne sunt demni și apti a fi promovați deodată și de parohi și de protopopi? Cum se face, că câteodată o simplă recomandare protopopiască aduce cu sine distincțiuni cu brâu roșu cari întipăresc în mintea publicului uriașe semne de întrebare, iar altădată aceleași recomandări sunt ne-capabile a exopera denumirea de paroh a vre-unui administrator vrednic?

În sfârșit vine vorba și de distincțiuni, cari pe cât sunt de neșămănate în privința materială, pe atât de mare importanță au în privința morală: nobilizează când se dau celor vrednici, dar ar putea demoraliza, când s'ar distinge din greșală un om cu merite dubi. O nedumerire stăruie și aci să se aștearnă pe hârtie: pentrucă rămân după mulți protopopi onorari finanțele bisericesti deranjate, școlile dărăpănate (ori, dacă s'aduse în stare corăspunzătoare, neplatite), internele parohiale pustii (fără casă, fără edificii economice) și Bisericile ruinate?

Normativul contemplat va avea de lucru și aci.

* * *

Fie clasificarea și normativul cât de scrupulos făcut, prevedem că pe cale omească nici când nu se va putea întrona echitate perfectă, dar e sigur, că atunci „vor ambversa în public suspiciuni...“ mai puțin, ba și acele puțin vor dispărea când ne vom aduce aminte, că soarta beneficiarilor o dirijază o mână nevăzută, mâna Provedinței cerești. Cu toate acestea nu putem fi învinuiți cum am vrea să judecăm puterii Provedinței și drepturilor arhieresti cerând ca proximal Sinod Arhid. să rezolve cauza din fruntea acestui articol prin un normativ pentru completarea beneficiilor arhidiecezane.

Vas. Cerghizan.

Reviste.

Starea agricolă a Cadrilaterului.

Mai mult din jumătatea solului cadrilaterului este acoperită cu pământuri cultivabile; restul sunt păduri și pământuri sterpe.

Suprafața cultivabilă a cadrilaterului ar fi de 466.595 de hectare, din cari 151.811 în plasa Dobrici, 127.089 în plasa Balcic, 81.039 în plasa Kurt-bunar, 55.425 în plasa Turtucaia și 51.221 în plasa Silistra.

Cultura cea mai de căpetenie ce se face în Cadrilater sunt cerealele. Întinderea sămănată cu cereale se poate socoti la 284.260

hectare; din care 89.167 în plasa Dobrici, 68.104 în plasa Balcic, 53.201 în plasa Silistra, 37.146 în plasa Turtucaia și 37.042 în plasa Kurt-bunar.

Suma aceasta de hectare reprezintă 83 la sută din pământul cultivat.

După cereale vin grădinăria, legumele și viile.

Silistra produce un milion de banițe fasole anual.

*

Din cereale grâul ține locul întâi.

Întinderea sămănată cu grâu se poate socoti pentru plasa Dobrici la 45.771.49 hectare, pentru plasa Balcic 39.369.25 h. pentru Silistra la 33.051.64 h. pentru plasa Kurt-bunar la 23.992.96 h. și pentru plasa Turtucaia la 13.899.05 h.

Aceste hectare sămănate produc 1.256.826 hectolitri de grâu din cari plasa Balcic produce 389.115 hectolitri, plasa Dobrici 322.467, Silistra 248.818, Turtucaia 169.800 și Kurt-bunar 126.566 hectolitri.

Câmpurile cari se întind la nord și est de Dobrici sunt renumite în grâu.

După grâu vine porumbul.

Următoarea întindere este sămănată cu porumb: în plasa Turtucaia 10.693.63 hectare, în plasa Silistra 10.505.14, în plasa Dobrici 9824.61, în plasa Kurt-bunar 5652.15 și în plasa Balcic 2535.44 hectare.

Aceste hectare produc 318.590 hectolitri de porumb din cari plasa Turtucaia produce 144.855 hectolitri, plasa Silistra 101.663, plasa Dobrici 55.19, plasa Kurt-bunar 53.766 și plasa Balcic 11.787 hectolitri.

Din aceste cifre se poate vedea, că din 1.287.826 hectolitri grâu și 318.590 hectolitri porumb nu se face un grânar, așa cum au vrut să arate bulgarii, că este cadrilaterul pentru ei.

Regiunea aceasta n'a fost un grânar pentru Bulgaria, căci ea are alte localități mult mai productive decât cadrilaterul.

*

Cadrilaterul are două ferme agricole interesante: una la Silistra și cealaltă la Dobrici.

Cea din Dobrici are o întindere de peste 130 hectare. Pe lângă creșterea vitelor e înzestrată cu magazii pentru cereale și are culturi de grâu, orz, ovăs și foarte puțin porumb.

Aceste două ferme agricole au ca țintă să producă ucenici agricoli.

Cerealele Cadrilaterului sunt grămădite din vremurile cele mai vechi în porturile Balcic și Cavarna.

În Balcic se exportează cereale din 1840 de când Turcia dădu voie, de atunci datează și dezvoltarea Balcic-ului care, până atunci nu

era decât un sat sărac. Casele și antrepozitele exportatorilor creștini din Țarigrad, Triest și ai Greciei se grămădiră, de atunci la Balcic, al cărui port este mai bine adăpostit împotriva vânturilor dela Nord decât Varna.

Vița este cultivată pe o întindere de 4193.85 hectare și anume: în plasa Silistra 1701.14 hectare, în Balcic 978.04, în Turtucaia 815.60, în Dobrici 545.35 și în Kurt-bunar 153.72 hectare.

Viile din Cadrilater produc un total de 79.775 hectolitri de vin. Cea mai mare întindere sămănată cu viță se află în Silistra: 1701.14 hectare. Vițele sunt nealtoite.

(„Seara“).

Diverse.

Episcopul Hossu reîntors sănătos la reședință. În 4 Sept. n. cu trenul de 9 ore dimineața a sosit Il. Sa Părintele Episcop Vasile la reședință în Gherla după o absență de două luni. Îndeplinit-a în timpul acesta o muncă mare de apostol în Maramurăș, care muncă la doborât la pat, cauzând mari îngrijorări iubitorilor săi fi. E mare bucuria deci acum, că restaurat e iar între noi cu bunătatea și seninătatea-i proverbială. La sosire l'a întâmpinat la gară întreg gremiul iar dl vicar gen. Rs. Ioan Georgiu a talmăcit bucuria tuturor, că-l vedem. Un gremialist.

Congresul căilor ferate europene. În 3 și 4 Septembrie v. va avea loc la Sinaia congresul căilor ferate europene, pentru stabilirea tarifelor de transport pe anul viitor, la care vor lua parte 25 de delegați.

Transferare. Ziarul „Neue Freie Presse“ anunță, că drept răsplată pentru serviciile aduse în ultimul timp, dl Camille Blondel ministrul Franței în București va fi transferat ca ambasador la Petersburg, în locul dlui Delcassé, care se va reîntoarce în Franța, pentru a reîntra în politica militantă.

Dl Blondel e azi în vrăstă de 60 ani și din 1907 se află ca ministru plenipotențiar în București.

Concurs la stațiunea cantor-învățătoarească din Sz. Dob. cu emolumentele: Locuință bună și sănătoasă cu grădină și superedificate, 1200 (una mie două sute cor.) din cassa bisericască, stole dela funcțiunile sacre îndatinate, dacă va instrua și conduce cor va fi remunerat deosebit. Fiindcă școala are limbă de propunere cea maghiară, recurentul are să fie cvalificat și pentru limba maghiară, căci altcum numai interialminte poate fi ales, elevii 60—70 sunt toți români și puțin pricep și unguște, și fiindu-i interzis preotului catichet propunerea religiu-nii în școala de stat din loc (cu 3 puteri) poate conta la remunerațiune dela școala de stat. Spesele de publicațiune le supoartă senatul școlar și se așteaptă specificarea acelorora. Stațiunea e de a se ocupa momentan. Sz. Dob la 4 Septembrie n. 1913. M. P. Ciurdar, președ. sen. școl.

Reuniune de femei în stare înfloritoare. Comitetul Reuniunii femeilor române din Mediaș și jur, comunică raportul despre starea materială a Reuniunii așternut adunării generale în 31 August 1913.

Din acest raport reiese, că averea activă a Reuniunii face 35.656 cor. 65 fil. Profitul curat al anului de gestiune 1912/13 a fost de Cor. 2505.53 fil. cu 672 cor. 54 fil. mai mare decât în anul precedent.

În decurs de un an Reuniunea a acordat împrumuturi în valoare totală de Cor. 11.220.

Conziderând anii economici răi și criza financiară, frumosul venit net de 2505 cor. 53 fil. realizat de aceasta Reuniune, se datorește în primul rând vrednicului comitet în frunte cu prezidenta dna Maria Moldovan, protopopeasă în Mediaș.

Intinderea holerei. Azi să anunță noi cazuri de holeră din comitatele Bereg și Ugocia. Mai ales în comunele Voloc și Soliva mică flagelul a secerat aproape 20 de victime și alți 20 se zic inficți de groaznică boală. Autoritățile au luat măsurile necesare împotriva întinderii holerei și a oprit folosirea apei râurilor cari trec prin comunele respective și cari sunt inficțate. Din comitatul Sirmului precum și din mai multe comune mărginașe cu Serbia și Bosnia vin știri tot mai neliniștitoare și arată că pe lângă toate măsurile luate, holera se întinde mereu. Din Sarajevo și Mitrovița să anunță mai multe cazuri, cu sfârșit mortal.

În România întinderea holerei a luat proporții uriașe. Pe alocurea autoritățile sunt incapabile de a lupta împotriva epidemiei și statistica din urmă spune de 2162 cazuri de îmbolnăvire holerică. Dealungul căilor ferate s'au ridicat șatre în cari sunt reținuți rezerviști reînțorși de pe câmpiile Bulgariei. Pretutindenea țin soldații paza nu cumva cei reînțorși să ducă primejdia cu sine în satele lor. Holera s'a ivit în apropierea Bucureștilor în comuna Ștefănești situată la 29 kilometri de capital, ba unele ziare au avut informații că chiar și în București s'ar fi ivit un caz, ceea ce până azi nu s'a confirmat.

Necrolog. † Teodor Moga de felsököhér, proprietar, după un morb greu suportat cu rezignațiune creștinească și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în 2 Septembrie n. în al 53-lea an al vieții și al 27-lea al fericitei sale căsătorii.

Odihnească în pace!

Posta Redacțiunii.

V. M. în Gh. Cu plăcere. Vă rugăm să ni-l trimiteți cât mai curând. La revedere!

Sirolin
„Roche“

Recomandat de medici în toate
îmbolnăvirile Organelor de respirație

In morburi de plămâni,
Cataruri bronchiale,
Tusă convulsivă,
Scrofuloasă copiilor.

Se află în toate Apotecele
cu 4 Coroane sticla.

Partea Literară

Lytton Bulwer.

Ultimele zile ale orașului Pompei.

— Roman. —

În românește de: AUREL B. GAJIA.

(Continuare). (4)

— Cum ți-a convenit Ione și locuința ei? — întrebă prietinel.

Curiositatea aceasta îl supără pe atenian, fără să-și poată da seamă de adevărata cauză. Constatase singur atât, că în privința cultului, Ione întrece mult pe Clodius. Vedea că Clodius și ceilalți sunt niște oameni simpli și nu se putea mira îndestul, cum s'a putut simți bine în societatea lor. Puțin cam întristat însoția pe prietinel său, dar se întristă mai mult când între pretinii, cari îl așteptau în apropierea templului Fortunei, observă pe Lepidus, rivalul său în ale științii.

Acesta se apropie cu blândețe, și scoțând din buzunar un pergament în formă pătrată îl dete:

— Tatăl meu îți trimite această invitare, sper că nu vei refuza ospitalitatea noastră.

— Cine ar putea face așa ceva? — zise Salustius. Prânzurile bogate ale Domezilor sunt cunoscute în tot Pompei, căci cina e lungă ca o poezie eroică. Dinții trebuie să facă un serviciu foarte mare, pentruca să ies învingător în ale mâncării.

— Nici nu te invidiez pentru așa o învingere, — zise Glaucus zimbând.

— Lui Lepidus nu ai fi îndrăznit să-i spui aceasta — zise Clodius.

Glaucus zise:

— În mine nu există invidie. Cred, Lepidus, că și tu ești de acord cu mine.

Acesta strânse mâna atenianului, dar se vedea, că e de altă părere. Urmă o scurtă tăcere pe care o întrerupse Clodius:

— Să mergem la scaldă!

Planul a fost primit cu însuflețire și toți plecară spre strada Fortunei, deoarece aici erau scălzile publice ale orașului, destinate pentru poporul de jos. Le cercetau însă cu plăcere și oamenii culti și mai ales aceia, cari furau ziua întreagă.

În vestibul era o mulțime. Ochii tuturor se opriră la noii sosiți. Cei mai mulți începură să se informeze, dacă s'a săvârșit vre-o faptă rea în Pompei; oare n'a vătămat cineva numele zeilor, pentru care motiv, edilii cercă după făptuitori, să-i arunce în gura leilor.

— Încât mă privește — zise unul — cred că împăratul e foarte marimimos și ar fi putut trimite vre-un ovreu de acela pe care l'au adus din Palestina în Roma.

— Și pentru ce nu un nazarinean? — adaugă un filozof. Eu știu că unul, care neagă existența lui Iupiter, nu-i vrednic de agrățiare.

— Bine, — zise cel dintâi — creadă

fiecare ce vrea, dar a nega pe toți zeii, e ceva îngrozitor.

— Și totuș acei oameni nu pot fi așteptați — adause Glaucus. Ei spun, că cred numai într'un singur Dumnezeu și în viața după moarte.

— Atunci greșești, iubite Glaucus, — răspunse filozoful. Eu am vorbit deja cu nazarineni, m'au răs în față, când amintiam de Pluto și Hades.

— O zei! Și în Pompei se găsesse astfel de oameni?

— Știu că sunt, dar foarte puțini. Convin numai în secret, așa de nu-i poți cunoaște.

Glaucus se întoarse de nou la soții lui, în vreme ce un sculptor îi măsură statura de sus până jos.

— Ah, — zise cu plăcere. De el am avea lipsă pe arenă. Ar fi un exemplar admirabil. Ce musculatură! Ce cap! Pentru ce nu s'a făcut gladiator! Din punct de vedere artistic, e o adevărată minune! Pentru ce nu-l aruncă pe el înaintea leilor?

IV.

Taverna „Gladiatorul“.

Gladiatorii și aceia cari se distingeau în lupte pe bani, steteau înaintea unei căsuțe mici. Grumazul lor scurt ca de Hercule, trăsurile feții nepăsătoare, îi trădau că sunt eroii arenei.

La intrarea arenei era o poartă înfrumusețată cu vase de lut, picturile de pe pereți înfățișau figuri de gladiatorii. Sepărea că stai înaintea unei taverni. Împrejurul meselor erau niște scaune mici, pe cari ședeau gladiatorii, bând și jucând cu cubii.

Taverna era împopulată încă înainte de prânz, dovadă că celor din Pompei, le plăcea să fure vremea cea scumpă.

— Îți spun pe Pallux — zise unul dintre gladiatorii răzimându-se de usciorul ușii — ne omenеști cu un vin așa de bun, încât și sângele cel mai liniștit fierbe în clocot.

Il lovi apoi pe umăr.

Proprietarul tavernii era un bărbat robust, dar cam în vrâstă.

— Ei bine, dacă tu ai înceta cu glumele tale, îți mărturisesc, ar fi mai bine — zise cărcimarul iritat ca un tigru. Pentru oameni ca tine, vinul meu e destul de bun.

— Ce vorbești? — mormăi gladiatorul cu dispreț. Colo mai târziu să te mării numai, când vei vedea, că eu voiu fi învingătorul. Indată ce voiu dobândi premiul — îți spun pe Hercule, voiu nega că te-am cunoscut vre-o dată și pe tine, și adunătura asta.

— Haha! — râse crișmarul, alături ceilalți oaspeți: Sporus, Niger, Tetraides, auziți numai ce spune nebunul ăsta! El crede că va câștiga premiul față de voi. Vă spun pe zei, că-l puteți strivi cu o singură lovitură, ori atunci nu vă pricepeți de loc lefteria de gladiatorii.

Gladiatorul răspunse mănios:

— Maestrul de scrimă are altă părere în afacerea asta.

— Ce greș poate să-mi afle Lydon? — întrebă Tetraides, încrețindu-și fruntea.

— Ori față de mine, care am câștigat cinsprezece învingeri? — adause Niger, apropiindu-se de gladiator.

— Ori față de mine? — murmură Sporus.

— Mai domol! — zise Lydon, încrucișându-și mâinile și privind la contrarii sei.

— E aproape ziua de încercare, păstrați-vă curajul pe atunci!

— Așa-i — zise cărcimarul, — dar Parcele să-mi curme firul vieții, dacă nu vă voi sta în ajutor.

— Mai bine să fi zis și tu ștreang în loc de fir — se batjocori Lydon. N'a un sestertiu și ia-ți unul!

Cărcimarul strânse așa de tare mâna ce se apropie de el, încât îl năpădi sângele din degete. Văzând aceasta oaspeții răsău cu hohot.

— Te învăț eu, ca altădată să-mi prezinți un macedonean. Eu sunt perzian de origine. Pentru aceea m'am luptat douăzeci de ani pe nisipul arenelor, ca acum să te bajocorești cu mine chiar tu un nemernic?

Și asvârli cu dispreț mâna tinărului gladiator.

(Va urma)

Despre viața curată.

Indreptar pentru tinerii culți.

de

ANTONIU SZUSZAI.

Trad. de

EMIL TATAR.

(Continuare)

Astfel de argumentații, pe un om cuminte nici nu-l pot aduce în încurcătură. Din contră omului îi stă mîntea în loc, când vede, cum poate un om ce se zice cuminte, să împace rugăciunea cu viața păcătoasă.

Unii oameni sunt atât de urâți, încât nu cutează să se uite în oglindă. Asta o înțeleg. Când omul se aruncă cu voia în brațele păcatelor și apoi nu cutează să se prezinte cu astfel de suflet înaintea lui Dumnezeu și părăsește rugăciunea, asta încă o înțeleg. Nici decum nu mai pot înțelege însă, cum poate cineva să comită cu voia păcate de moarte și apoi să se roage, — aceasta înșamnă ați bate joc de Dumnezeu.

Dacă tu, iubite cititorule, te-ai convins, cât e de spinoasă calea păcatului, dacă ți-ai propus serios să rumpi cu trecutul păcătos, atunci te sfătuiesc să te rogi, să te rogi cu încredere, din toată inima. Ba mai mult. Când te simți foarte slab și fără putere de întoarcere, dacă ai o scânteie de intențiune curată, de a te smulge din păcat, nici atunci nu despera; cere dela Dumnezeu cugetul întoarcerii, dar nu batjocori nici când pe Dumnezeu.

Intr'adevăr omul e o ființă foarte interesantă, cu toate se obicinuieste, cu foamea, cu bătaia, cu rugăciune, apoi să roagă ca o mașină, fără să-și dea samă, unde mai punem, că și păcătuiește fără hăc. Omul, fără îndoială, că rămâne ca lomărmurit când citește, că un susținător de case publice din Pariz, cere dela poliție dreptul acesta pentru fată-sa și în rugare, se provoacă la aceea, că fică-sa ține mult la religie și pietate...!

Mi-se pare, că am putea găsi astfel de suflete „cucernice“ nu numai în Pariz. O astfel de pietate e mijlocul cel mai periculos de sinamăgire. Dacă e de lipsă, rugăciunea trebuie începută cu alungarea satanei. Trebuie să întoarcem spatele satanei, când ne întoarcem către Dumnezeu. Căile păcatului și ale omului care se roagă, se despart în două. Firește, că aici nu înțeleg păcate de acelea, cari se leagă de om, ca pravul de haine. Aceste nu sunt păcate grele, ci mai mult o imperfecțiune omenească.

Rugăciunea de cerere numai atunci are rost, când înși-ne tindem spre virtute, da, în cazul acesta, rugăciunea de fapt e un mijloc foarte înșamnăt.

Oare când nu se poate răsturna, stâlpul îngropat în pământ? Atunci, când e îngropat afund în pământ? Ba, stâlpul atunci va sta mai sigur, când e întărit deasupra. Stâlpul ce atârână nici când nu se răstoarnă. Când va sta mai sigură virtutea castității?

Am amintit și mai sus, că încrederea în sine nu e temei solid, ci din contră, va sta tare atunci, când e zidită pe neîncrederea în puterile proprii. Neîncrederea în slăbiciunile noastre, ne face să fim mai precauți, simțul acesta ne îndrumă să căutăm ajutor la Dumnezeu. Și dacă Dumnezeu ne apără virtutea noastră, atunci stă tare și nu se poate răsturna, precum nici stâlpul întărit de sus.

„Priveghiați și vă rugați“, aceasta e esența moralei creștine. Cine a învățat bine lecțiunea aceasta, acela știe toate, acela se poate prezenta și înaintea lui Dumnezeu, să depună maturitatea din etică.

28. Folosul moral al muncii.

Fiindcă cartea aceasta am dedicat-o tinerimii culte, astfel, vorbind despre ocupațiune, e natural, că în rândul prim va trebui să vorbesc despre lucrul sau ocupațiunea tinerimii, adică despre studiu.

Știi învăța iubite cititorule? Curioasă întrebare, vei socoti în gândul tău, când, acum de vre-o 15—20 ani, aceasta unică ocupație; întrebarea aceasta așa sună ca și aceea că: știi mânca? Pentru ce am pus întrebarea aceasta? Pentru aceea, fiindcă pedagogii moderni și în alte locuri se plâng, că tinerii de azi nu știu învăța.

Capul bietului băiat din normale îl îngrămădesc cu tot felul de cunoștințe; îndesarea aceasta — ce se asemănă cu îndesarea găștelor sau rațelor —, se continuă în școlile medii.

Astfel se exprimă francezul Payot și despre școlile superioare: „Fiecare student conștient și cugetător recunoaște, că în toți ramii științelor: în medicină, drepturi, naturale, în istorie, în decursul unui an e foarte puțină și neînșamnătă activitatea, care să nu fie munca singur a memoriei“. Sau în termeni ștudentești se buchisează în tot locul. Dela școlile normale până la universitate, în tot locul numai aceea se caută, câte cunoștințe ți-ai adunat în minte. Învățatul de astăzi e rostul memorizării și în cele mai multe cazuri a memorizării mehanice. Mîntea și judecata abia au ceva rol. Intr'un chip aproape dramatic ne descrie amintitul Payot, cât de superficial să studiază în zilele noastre: „Nici când nu te lasă să aprofundezi cunoștințele câștigate. Voiești să-ți rărești pașii? Te alungă mai

departe, mai departe! Dar încă nu am înțeles ebiar pe deplin, efectul acestui lecturi abia mi-a trezit unele sentimente... Mai departe! Mai departe! Tu jidov rătăcitor, trebuie să alergi fără odihnă; trebuie să străbați câmpurile matematicii, fizicii, chimiei, zoologiei, botanicii, geologiei, istoriei tuturor popoarelor, literaturii, psihologiei, logicii, moralei, metafizicii, filozofiei... Mai departe, mai departe, spre cunoștințe generale! Trebuie să duci cu tine din liceu datina de a te îndeletnici și de a le vedea toate în mod superficial, și astfel să le judeci după aparență!“

Mi-se pare, că icoana desemnată de Payot e cât se poate de nimerită și fidelă.

Trebuie să mărturisesc, că eu am alte idei despre studiu. De altcum lumea de astăzi așa crede, că preotul, care se nutrește din scolastica evului mediu și inferioritatea intelectuală, sunt lucruri, cari se țin deolaltă, foarte adeseori m'am convins despre această părere la reprezentanții guralivi ai științelor moderne, în diferitele studii ce le-am făcut. De aceea ca să-mi răsbun care — cum asupra acestor eroi ai științelor, lasă să vorbească chiar principele scolasticii despre țuite din evul mediu, și să ne spună el, ce e studiul.

Sf. Toma are o dizertație intitulată: De magistro; în aceasta tractează chestiunea, că poate omul instrua pe semenul său? Reproduc numai esența.

Sf. Toma, pentru luminarea chestiunii se folosește de o asemănare de a medicinei. Medicul prin lucrarea sa, e servitorul naturii; în procesul însănătoșării, în rândul prim lucră natura (principaliter operator); prin medicinile sale, pe cari natura le folosește ca pe niște instrumente, medicul numai ajută sau sprijinește natura. Precum morbosul se poate vindeca în două moduri: din însaș puterea naturii, sau din activitatea naturii ajutate de mijloacele medicului, astfel sunt și spre câștigarea științei, două căi sau moduri. O cale e aceea, când mîntea cunoaște lucrul necunoscut, din puterea proprie, aceasta e descoperirea adevărului — inventio; a doua cale e aceea, când ceva extern sau din afară vine în ajutorul mîntii și acesta e învățământul — disciplina. Și când va fi perfect învățământul, instrucțiunea? Va fi perfect atunci, când arta instrucțiunii va imita natura (ars dicitur imitari naturam). În școală lucrul se va întâmpla așa, că învățătorul astfel va arăta calea ce duce la lucrul necunoscut, ca și când însuș elevul ar fi aflat calea aceasta. Precum medicul produce vindecarea cu ajutorul naturii, astfel va produce știința și învățătorul, cu ajutorul mîntii elevului. Aceasta e instrucțiunea.

După sf. Toma, în ce conzistă așadar esența instrucțiunii? În mîntea și activitatea individuală a băiatului. Învățătorul e numai servitorul naturii — minister naturae —, care are datorință să deștepte, să pornească activitatea intelectuală a elevului. Se vede de aici, cât de mult se deesebește învățământul acesta, de acela, care e la modă astăzi¹⁾. Prin urmare, nu cantitatea lucrurilor învățate, e lucrul principal în instruc-

¹⁾ Aici îmi vine în minte, cât ar fi progresat pedagogia, dacă celebritățile moderne nu ar privi cu o vădită desconsiderare la evul mediu cel „obscur“.

